

BÁNKI ÉVA

Guerre et Paix



BÁNKI ÉVA (1966) Budapest

Hatvan éve termálvizet találtak Zalakaroson.

A gyógyvíz nem illett bele se a három-, se az ötéves, se a semmiféle tervekbe. Arra csordogált, amerre kedve tartotta. A fürdő mellett megjelentek az első vityillók, aztán a lángossütő bódék, végül felbukkantak az osztrák és német turistacsoportok. Aki boldogulni akart, az a gyógyvízhez alkalmazkodott.

Nagyapám eperfeldet vett Zalakaros szélén, elkezdett fóliázni, és a rózsaszín hajkoronás osztrák hölgyeknek árulta a friss epret. *Meine Dame! Bio, extrafrisch, bitte!* Kedvesek ezek a mamókák, csak a hajfestékekkel nem boldogulnak, mondogatta nevetve. Mind sárgásak vagy rózsaszínűek. Mintha őszibaracklekvárt kentek volna a fejükre. És hozzá kukacosak is, tette hozzá lemondón.

Kukacosak? Hogyan? De papa ezt nem fejtette ki. Hét éve megözvegyült, nehezen találta a helyét, pedig egy magyar származású osztrák asszonykával még levelezett is. Aztán a hölgy férjhez ment, és az újdonsült családjával Csehországba járt termálfürdőzni.

Ám nagyapám nem adta fel. Reggeltől estig az eperfeldön hajladozott. A fóliázásból nekünk akart lakást venni Pesten, és láss csodát, szépen gyűlt is a pénz a számláján. Egyetlen fillért sem adózott – a rendszer nem számolt a zalakarosi piacon epret áruló vénemberekkel. Hiszen ők nem léteztek. De a pénz azért létezett, és nagyapám minden fillért a fogához vert.

Persze mi nem lakni akartunk, nem gyűjteni, takarékoskodni, hanem utazni, világot látni. Ezt szegény nagypapa nem értette.

Ha Párizsba akartok menni, iparkodjatok! Keressétek meg a pénzt!, hirdette. Itt a nyár, induljatok dolgozni egy lángossütőbe!

Nagyapám ismert valakit, aki ismert valakit, aki jól ismerte Baloghot, akinek három büféje volt a strandon, és ujjait „Zalakaros ütőerén tartotta”. Június elején nekem kellett a húgommal a nagy Balogh elé járulnom: kialakdni a bért, meghallgatni, hogy milyen ropogósnak kell lennünk – hétvégén is, ez csak természetes. A nagy Balogh úgy nézett ki, mint akkoriban a menő maszekok: napszemüveg, Soltész Rezső-fürtök, műszálas zakó. Igen, nagyon neveltségű volt, ám zavarba ejtően vonzó. Aztán semmi nyafi, semmi hasfájás, lányok, mondta, és a bizalma jeléül megsimogatta a hajunkat. Akkor ebben semmi kivetnivalót nem találtunk.

Elmeséltem, hogy másodéves vagyok az egyetememen, a húgom most érettségizett, és várja a felvételi értesítőjét. De nem ketten akarnánk dolgozni, hanem hárman, mert a húgom legjobb barátnője, Ági is szeretne velünk Párizsba jönni. Ugye, nem gond? Az egészségügyi kiskönyvét már ő is intézi.

Három szuperbölcész, nevetett Balogh. De az esős napokra – ezt jól jegyezzük meg! – egy fillért sem fizet. Aki pedig lógni próbál, az megkeserüli. Na, de nála éhezni sem kell: halomban áll a lángos, a palacsinta, a gofri. Nem tudtam, mi az a gofri, de szégyelltem ezt egy műveletlen maszektól megkérdezni.

Végül is kit érdekel? Talán olyasmi, mint a hot dog. Vagy valami pogácsa-féle. Mit számít? Csak legyen Franciaországban valami költőpénzünk.

A legnagyobb kín a büfében persze nem a gofri volt. Hanem a lángos, amit egy idős asszony minden órában a hátunk mögött zúdított a zubogó olajba. Erzsi-

ke néninek nem volt elől foga: ezért Balogh ragaszkodott ahhoz, hogy a néni süssön, mi pedig álljunk a pultba, és reggeltől estig mosolyogjunk a nyugdíjasokra. *Was wünschen Sie? Ein, zwei oder drei?* A kicsapó olaj apró tűszúrásokat hagyott Erzszi néni karján, szegény úgy nézett ki, mint az amerikai filmekben a drogosok. Nem tetszik félni, Erzsike néni? Talán valami himlő, viccelődtek vele a húgomék. Szegény öregasszony oda sem figyelt, az arca mindig foltos volt, mint a fehéres-pirosposzsgás lángostészta, amit szitkozódva kapdosott ki az olajból. Talán nem is volt annyira öreg. De az izzadságtól mind tizenöt-húsz évvel idősebbnek látszottunk.

Valahogy ki kell bírni az első tíz percet, és utána már nem törődsz a hátralévő idővel. Mint a lángostészta, lassan, sisteregve beleforsz a hőségbe.

Pedig Balogh nemcsak a háromszáz forintos napidíjjal kecsegtetett bennünket, hanem ingyenes strandbelépővel is. Hét órakor kiszolgáltuk az utolsó gyógyulni vágyó nyugdíjast, utána szökdécselve rohantunk a medencékhez. A fehér köpenykét útközben téptük le magunkról, miközben Erzszi néni Balogh felügyelete mellett leeresztette a fáradt olajat, és Baloghné, egy hosszú körmű szépség pedig megszámlolta a bevételt. Persze nem jóságból engedtek el minket az utolsó órában: az ujjait Zalakaros ütőerén tartó Baloghnak meggyőződése volt, hogy ha nincs forgalom, akkor az alkalmazottak unalmukban belemenyűlnak a kasszába.

De talán nem a fejünk fölött összecsapó, jéghideg víz volt a legemlékezetesebb, hanem az elviselhetetlennek tűnő déli órák. 1988 júliusában akkora hőség szakadt le Magyarországra, hogy még a legedzettebb, őszibarackfejű nyugdíjas néni sem akartak délben lángost enni. Csak inni, inni... szódavizet, traubit, jaffát, hideg fröccsöt, bármit... Sörösrekeszeken üldögéltünk a büfék mögötti kis téren, papírtálcával legyezgettük magunkat, és képtelenek voltunk egyetlen falatot lenyelni. Olyan hőség volt, hogy ha magasra emeltem volna egy gyufaszálat, magától meggyulladt volna. Lobogott a kék ég, irgalmatlanul, de mégis csábítón.

Egy Marlborót, lányok?

A halas maszek gyakran kiült hozzánk viccelődni. *Azt a viccet már hallottátok, hogy?* Balogh szerint megérte ezzel a Jocóval jóba lenni. Jó fiú, megbízható, rendes, takarékos. Mert nemcsak Párizs a Párizs, lányok. Ezt tanuljátok meg!

Balogh is gyakran leült mellém a ládára, és kérdezgette, mennyi ideje van Kádárnak, és mit fogunk majd csinálni, ha a régi grófok és hercegek visszajönnek. Én Pesten tanulok, nyilván tudnom kell. Lehunytam a szemem, és elképzelttem: apró halacska vagyok, ha ráhasalok egy levegőhullámra, az elsodor az óceánba. De Balogh nem ismert irgalmat. Ő reggel „beindította” a büfét, aztán elment, úszott pár hosszt a sportmedencében, talán még aludt is egy keveset, és most frissen, élénken készen állt egy kis politikai vitára. Nem tudom, mormogtam. Elképzelttem a kék ég alatt tündöklő sportmedencét, ott soha nincsenek sokan, a fiatalok inkább a Balatonra járnak. *Je ne sais pas*, mondom és legyintek. Mellettem a húgom franciául dűnnyög: ő komplett párbeszédet tanult be a *Háború és békéből*, nehogy Párizsban „szégyenben maradjunk”. A gimnáziumban egyikünk se tanult franciául:

Pourquoi donc ne l'avais-je pas vue ainsi auparavant?, kérdezi Hélène Pierre-től. A húgom szerzett egy olyan kiadást, ahol lábjegyzetben közlik a francia párbeszédet. Milyen jó lesz ez nekünk Párizsban!

De mielőtt a hőség vagy az örület összecsapna a fejem fölött, betoppan nagyapám. A fején fekete kalap, a kezében kis kosár néhány szem lottyadt eperrel – egy kis maradék. Hát hogy vannak az urak?, kérdezi Baloghot, és engedélyt kér, hogy néhány szót váltson a kisunokákkal. Még hogy kisunokák! Mintha halántékon ütöttek volna. De Baloghnak tetszik az ilyen parasztos megalázkodás.

Tessék csak, tessék, dörmögi jóságosan, és szájába tömi a maradék epret.

Még csak el sem tudja képzelni, hogy nagyapám mennyire megveti a „bűfészgető szélhámosokat”. Télen nem dolgoznak, évről évre cserélgetik az aszszonyokat, ráadásul a legnagyobb munka idején a sportmedencében hűtik magukat. És milyen főnök az, aki az alkalmazottai előtt vizes fürdőnadrágban illegeti magát?

Ráadásul bácsi így, bácsi úgy. Micsoda ember az ilyen! Hát mit képzelsz?

Én akaratom ellenére egyre jobban megkedvelem Baloghot. És nemcsak Baloghot, hanem a halas, az üdítő, a grillcsirkés maszekot is. Balogh egyre kíváncsibb a véleményünkre, egy idő után már megvár a strandfürdő előtt a kis fekete Fordjával, és hazavisz minket Kanizsára. Délelőttöként nem jár el úszni, hanem kérés nélkül hordja nekünk a szódavizet. Ráadásul micsoda szíve van! Ágit, hármunk közül a legtörékenyebbet fél órával korábban elengedi a sportmedencébe. Ennek mi azért nem nagyon örülünk. Túl sok munka szakad ránk: Andika, Balogh felesége beteg, nem tud a büfében dolgozni. Az utolsó héten már a kasszát is mi csináljuk.

Nem fog ez az Andi soha többé meggyógyulni, mondja Dani, a grillcsirkés maszek, és rákacsint Ágira. De hogyhogy? Miért nem tud?, kérdezzük. Ám nem nagyon érdekel minket Balogh lakkozott körmű felesége. A húgom egyre több francia párbeszédet tanul be – mi hárman nem adjuk fel, hogy a párizsiakat elkápráztassuk.

Une charmante soirée, charmante, n'est-ce pas?

És Balogh világra szóló bulival készül a búcsúztatásunkra. Kérdezzeti, etünk-e már camembert-t áfonyával, és asztalt foglaltat a Tuborgban. Áfonyás camembert? Nahát! Rettentő rafináltan hangzik! A búcsúesten öntjük magunkba a pezsgőt, Balogh sógorától, egy háromgyerekes „maszek” fényképésztől megtanulok salsáznai is. Nem lesz itt semmi baj: mind szabadok leszünk, az oroszok kitakarodnak, mi pedig elbűvölünk mindenkit. *N'est-ce pas?*, motyogom a taxiban részegen, ezek után anyám két napig nem áll szóba velem.

De nem ez az igazi tragédia. Ági másnap felhívja a húgomat: hülye sznobok vagyunk, képmutatók, rém arrogánsak, ő nem jön velünk Párizsba, mert szegény Laci szíve megszakadna.

Ki ez a Laci?, kérdezem.

Baloghot eddig csak Baloghként emlegettük.

Ági nemcsak Párizsba nem jön, de szeptemberben az egyetemem sem kezd el. Szegény Laci nem bírná a várakozást és az egyedüllétet. Halaszt egy évet, majd nekilát a tanulásnak jövőre. Mi persze elutazunk Ági nélkül Párizsba – nem is annyira üres kézzel, nagyapám az „iparkodásunkat” a feketepiacon vett háromszáz márkával jutalmazza.

Feketepiac. Eperföld. Erzsi néni karján a túsúrások.

Balogh és Ági. Ági és Balogh. Hát hogyhogy semmit sem vettünk észre?

Ezen töröm a fejem Párizsban is, melynek felejthetetlen, *charmant* látni-valóira szinte egyáltalán nem emlékszem. Ki gondolta volna, hogy az igazán fontos dolgok akkor Magyarországon történnek? Arra jól emlékszem, hogy a húgom a párizsi auberge-ben előadja a *Háború és békéből* betanult párbeszédet. Két jóképű, marokkói francia fiú a gondnok: a hasukat fogják a nevetéstől. Ti még nem olvastátok a *Háború és békét*? Hát persze, hogy nem. Ezek a vidám fiúk aztán nem küldik utánunk Brüsszelbe anyám táviratát: nagypapát szélütés érte, ha még látni akarjátok, siessetek.

Nagy a harag, Ágival egyikünk sem találkozott többé. Persze egy kisvárosban mindig hallani ezt-azt. Hogy Balogh elveszi. Hogy nem veszi el. Hogy kifesteték a lakást. Hogy nem festették ki, inkább vettek egy újat. Hogy belevágnak

a kürtöskalács-üzletbe. Hogy dehogy vágnak bele, a kürtös kalácsnak a Dunántúlon nincs jövője. Hogy Ági jógázik, hogy Ági nemcsak jógázik, hanem gyereket vár... Aztán azt, hogy Balogh egy sokkal rendesebb és kedvesebb lányt talált... Szép is, ügyes is, Balogh őt soha nem hagyná cserben. Tunéziában töltik a telet. Ja, őt is Áginak hívják. Ő egy másik Ági...

Ági, Ági, Ági... A mi barátnőnkéről egyesek tudni vélik, hogy miután huszonöt évesen átköltözött egy másik kisvárosba, öngyilkos lett. De lehet, hogy nem ő, hanem az a másik Ági. Mi épphogy köszönő viszonyban vagyunk az anyjával. Ha néha-néha összefutunk az utcán, nem kérdezhetjük meg.

És mindez annyira rég történt. Ha Ági él, és ma találkozánk, talán fel sem ismerném.

A zalakarosi gyógyvíz ízére is alig emlékszem.

